
ADISKIDE EZ ETE?

AITA AKESOLO TA NI

Ibilli al zara egundoren baten, Gorbea puntan, iparrera begira dagoan urtu-eziña dan edurtza galant-ederean, edur-bolak egin eta andik beera, gero ta aundiago egiñik, andik kilometro batzutan dagoan troka sakonean lertzen dala begira? Ni bai, eta ez gitxitan, negu aldera atan be.

Ba, orrelaxe jazoten jatzu barritsu batek, jakin ez zelako asmoz, sortu oi dauan. guzur biribil bategaz be. Eta gaur, diñoenez, naikoa zabal dabilkigu oitura nabarmen ori: bai, orrelaxe da, bizi-bizi kaltekor jakun arren. urte txar baten muski bedarra soloan lez naskagarri agertzen da gizartean.

Zergaitik diñot au? Gugandik asko ez dala urrundu zan A. Akesolo eta ni adiskide ez giñala, lengoan entzun nebalako. Arrigarrizat jo neban entzuna. Alan be olan dala etxeakoak baiño geiago jakiten dabe auzokoak. Alkar jotzen lez eleiz-karrera denboran amairu bat urte alkarregaz batera egin genduzan, eta gerra ostean beste iru jokatu benduzan espetxean.

Aita Lino ni baiño aste bete lenago eldu zan Larre'ra; ondoren karrera osoa bete genduan alkarregaz. Ez erderarik. ez latiñik jakin barik asi giñala be laster azpiratu genduzan izkuntzak dakazan eragozpenak: ez genduan iñoiz be urterik barritatu bearrrik izan, euki genduzan irakasle -Gregorio Anaia, eta Aita Ermenejildo, Markoz, Migel, Anjelo, Plazido, Anjel eta abarri begirunezko eta maitezko esker beroak.

Alkarren leian biok egindako gure euskal-lanen lenlortzak be ementxe ta Markiña 'n agertzen dira. Gu bion lanak, garai artan egiñak, Donostiko "Euskal Esnalea"n datoz; lan bat osotu gendun alkarren artean lez, eta saria eskuratu, eta orduko gure irakasle Aita Anjelo Jauregi 'k, gero, eguna pasa, ibillaldi eder bat eskiñi euskun; Durango'tik Legutiano 'ra autobusez, andik Aramaio'ra oiñez, an A. Anjelo'ren etxean bazkaldu. Santa Ageda ikusi eta Arrasate'tik. Eibar'tik trenez Larrea'ra; beti gogotan darabilgun egun zoragarria.

Nobiziadu garaian asi nintzan ni, nagusien baimenarekin, Lixieux'ko Teresatxo Deunaren bizitza, berberak idatzitakoa, euskeraz jarten; ementxe asi eta apurka-apurka geure ikastaroko opor-aldietan egin genduan itzulpen ori, nik euskeraztu eta arek utsak aztertu: gerra sortu zaneko dana geunkan amaiturik, baiña naste eta ariñeketakaz or geratu zan lan ori amaiturik, baiña ostendurik edo-ta erreta. Dana dala, nik merezi ebalata, barriro euskeraztuak izan ziran eta argitara-

tuak: onetan ez neutson ezer adierazi, eta bear bada onek ez ete zerbait aren sentikortasuna aldatu? Ba leiteke. Batzutan edozein itzxinkerik gure barruari eragiten.

Beti ez arren, nik laguntza eskatzen neutsonen, a beti neukom gertu bear nebanaren argitasuna eskintzeko, orretan poza sentitzen ebala, nik uste. Olan osotu genduzan lan batzuk. Kepa Enbeita 'ren olerkiak, adibidez, alkarren gogoz eta arnasez burutu gendun. Bizkai-ko Aldundiko irakur-aretoan alkartzen giñan goiz eta arratsalde orduetan, arek "Euzkadi"-n etozanak aurkitu eta nik eskuz idatzi, orduan ez bait zan tresna ortarako berezirik. Taiu orretan burutua dozu millaka olerki daukazan liburu mardula, Buenos Aires 'en argitara ekarria: oraintxe ostera argitarau naiez gabiltzana.

Geroago be, ia bardin egin genduan Lauaxeta zana- ren lanakaz. Bion arteko lana zan, pozik egiña. Langille porrokatua zan Aita Lino, eta olakoetan edozeiñi laguntzeko beti gertu egoana: maite eban euskera, eta orobat euskera lanari ekiona. Niri beifnik bein ez eustan iñoiz be ezetzik esan. Ez eustan betondo illunik be egundo erakutsi.

Eta zuk diñozu ba-ekiala iñoizka arpegi illuna jarten? Egia! Aren lanak irakurri ezkeru, ori errez jatzu nabari. Asko ekienen lanetan, euskal lanetan ezin eban okerrrik ikusi; ezta neuri be ez eustan parkatzen; askotan ez, baiña noizik bein sartzen zan neugaz be, gauza nimiñoetan sarri. Ez jakon eder arrokeri putzetan ibilli eta ondoren olako utsak egitea. Etzan gizon jakitunaren jasa. Giza-semeak bada beti jokatu bear dau ganorearen mende.

Biok ez gara iñoiz be, esan garaietatik kanpo, alkarrekin bizi izan, komentu bestelakoetan baiño alan be, maiz alkartu oi gintzazan. Giltzapetik urten ondoren alkarrekin egon giñan urte batean lez, Hoz Aro'ko barkartadean, a gero andik urriñago, ni Gasteiz 'en eta Logroño 'n. Bein an nengoala, Teresatxo Deunaren jaiak ziran Zaragoza'n. Deitu neban eta mañu-errian emon genduzan biok amabi egun. Ori egin genduan geiagotan be.

Beste bein Palenzia'ko Goterkitik deia, joateko biok ara. Guk biok, kartzelan gengozala, ia urte bete egin genduan espetxean Venta de Baños'en, Trapatarren konbentuan. Manuel Gonzalez zan ango gotzaiña. Gizaseme ona zan, baiña batzuk, ango goterkikoak donetu nai izan ebenean, trabak jarri ebezan: Gotzain au, aurreko urteetan, Malaga 'ko Gotzai zala Elorrio 'ra etorri eta antxe bertan espetxeratuta aurkitzen zan Elo-

rrio'n parroku izandako Izurragi jauna, alegin aundiak eginda be, antxe kartzelan il zana, (san Ander egunean il zan), eta urteaz Qeroago Elorrio'ra ekarri ziran gorpuzkiñak. Danak ez eben gorabera ori begi onez ikusten. Orixe zala-ta eroan ginduezan Qu. Iru egun an emonik. Burgos'tik, Bilbao'tik etxera. ~

Orrez gaiñera, esan dagiket biok izan genduzala umetatik zaletasun bardiñak, euskal-zaletasun bizi-bizia; orretan, arrokeri barik, ueste dot neu izan nintzala aurrelari: nik zerbait egiten ba neban. or etorren bertatik Aita Akesolo. Giltzapean giñala izketak ikasteko griña sortu jakun. nik Dueso tik nenkarren gogo beroa izkuntzetarako, ta espetxean izan naban aukera izan ez bai neu. ez nituan ikasiko ikasi nebazan beste.

Duezo n asi nintzan izkuntzak ikasten Ipar-amerikan ibillitako itxastar batekin. olan jarraiturik geure espetxe-garai guztian. Ni edo nire lagunak asten giñan aurrenik, eta gero etorren ondoren ni arrapatzen Aita Lino. Amar bat gintzazan frantsez, ingles. aleman eta olakoak ikasten genbiltzanak. Gu asi ta gero konturatzan zan Lino, eta jarraian egin oi zan gure saillera. Aleman ikasteko. Julian Besteiro zan ;ure irakaslea. Besteak beste ainbat itzulpen burutu zitun Linok doiz eratik espaiñerara. Olan, naiko ariñagoa zan gure giltzape-bizitza.

DAUST ALA DEUST

Auzi au iñoiz leporatu dauskue. Alan be egundo geure bion artean erabilli bakoa. Ez, ez genduan sekula geure artean eztabaidatu. Alkarrekin egin oi genduzan lanak. azken-igwrtzia emonda joiazan, ezta-baida barik. Iñoiz egia, esan eban Linok ori ez doa nik idatzi lez, baiña beste tautik bere ez, bat gentozan heti.

"Daust" idazten genduan garai atan, Azkue jaunak. Aranatarak. Eguzkitzak, Manterolak, Ibartutxik, erre-bistak, "Jaungoiko-Zale" k, "Karmengo ARGIA" k, eta garai artako besteak (baita Euskaltzaindiak be) olan idazten ebelako. Aldizkari onetan, Azkue zanaren aginduz antza danez. Orixe k enkuesta bat egin zuen bein, eta geiago ziran "daust" idazten ebenak.

Markiña aldean "daust" geiago darabilgula; alan be, idazkeran "deust" erabilten zan geienik. ikusi Mogeldarrak, Prai Bartolome eta besteak. Gizaldi ontan. baiña "daust" idatzi izan dogu beti, Azkue buru zala, Orixegaitik nik. batasuna be ona dala-ta, "daust" idatzi izan dot beti liburuetan.

Orain pizkat arteztu gura-ta dabilkiguzan batu-za-leak dana barriztu bear zalako eritxiari askatu geiegitxo emonik, egin ziran olako laprastada batzuk. Barriztatzailleak beti dakaz geikeriak berarekin, emen bere bai eta okerrok zuzendu bear. Okerrokaz konturatu eta zuzentzea bai dozula bikain!

Ez diñot txarto ala ondo eginda dagoan, baiña garai atan artu ziran beste barrikeri batzuk be, bizkaierari buruz diñot, ari ta oni itaunka ibilli barik, jakiña, izkuntzan aldakuntzak sartutzeko eskurik ba ete dau! Urte batzuk dirala urtendako Irakurgai barriakaz genbiltzan izketan lengo baten lagun bat eta ni, eta zer bateri eldurik, ori neuri eta Aita Lino'ri egokigun zer ikusia zala, esan eustan. Dimostarra gogor agertu zala beretarren alde. Eta gaur, lengo bizkaitar idazle guztiai muzin egiñik, "deust" daukagu irakurgaien asieratik azkeneraiño.

Olako zer nimiño batzuk kendu ezkerro, zentzun aundiz osotuak dira irakurgaiak beraz, goralpenak merezi dabez orretan saiatu diranak. Olan au be, arrokeri barik esanda, nik beiñola, I942 an asitako Meza liburu- itzulpena ederto buruturik geratu da.

Aita Akesolo'k orretan be jarri eban bere garaua, nik "Fitxak" egitean lagundu eustan aplu bat beintzat. Eta onek adierazo nai dau edozein momentutan nebala lagungarri.

Dimostar argiak ba-zitun bere akatsak -eta nok ez?-, Ainbat urtez berarekin bizi izanik, ba-dot nik orren barri, baiña eurok izan beitez bion artekoak zugatz biren gaiñean emoniko birigarro-kantak abeslari hion artean diran legetxe, edo-ta lats-bera urak daroezan orri igar hiren mosuak iduri, misterioz beteak. Orrela ez al dira eurok askoz duiñago.

Aita Lino nire urratsez ihiltan zan geienez, ez jatan iñoiz etorri lan au egin bear dogu, liburu au itzuli, izkuntza au ikasi esaten: Karmona'n gu aleman ikasten asiak giñala, bera be itsatsi jakun... Ixillean egin oi zitan enkarguz emandako lan batzuk (bein Donostian, ango eleiz-itzulpenetan ziarduala, bere langelan sartzen ez eustan itxi); sostenez erakutsi gura ebazan, antza, bere lanak.

Ipar-aldeko euskalkiak maite ebazan; bitxi-zale zan eta olakoetarako oi zuen beti. Orreik guztiok jasoz, ingurrasti asko eukazan idatzita. eta bere idatzietan be askotan erabilli oi ebazan euskal-bitxiok bere lanak ederresteko: gazte-gaztetatik genduan apunte-zale amorratua. Egiatzko euskal idazle izan nai dauanarentzat ezta amorru ergela.

Labu7º Dimostarraren griñak eta nireak, gaztetxotik izan ziran, bultziren gurpillak lez, azpian aurrez jarritako hurdin-ari autatuzkoak. Gure burdia etzan egundo be itzufi, alkarri sendo-sendo oraturik gurpil orreïn gain jokatu gendun bizitza guztian. Egurretan edo iretan dabiltzan idi-buztarriak he noizik-bein izaten dabez alkar-zauskada batzuk. baita guk bere; baiña beti aurre-ra, atzean etorren akuluaren zauriari jaramonik egiteke. Orain. a betiko zorientegian eta ni emen, euskal baratzean nabillela, sentitzen dot sarri aren eza.

AITA ONAINDIA